

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA

KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. X: 2012

Nr 32 (337)

Data odczytu: 28.11.2012

Data wydania: 28.11.2012

=====

897. spotkanie

Tadeusz Rauchfleisz

90. rocznica powstania oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Grudziądzu

W listopadzie 2012 r. środowisko turystyczno-krajoznawcze Grudziądza obchodzi 90. rocznicę założenia w Grudziądzu Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego – poprzednika działającego do dziś Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego im. ks. dr. ppłk. Władysława Łęgi. Na imprezach organizowanych w ciągu roku przez koła i kluby wspominało początki działalności turystycznej i krajoznawczej, członków założycieli PTK i PTTK a także znanych do dziś aktywnych działaczy.

W ubiegłych latach, organizując obchody kolejnych rocznic działalności PTK-PTTK stosowano nazwę „zorganizowany ruch turystyczny”, bo taki on był w odróżnieniu od indywidualnie organizowanych wycieczek czy opracowywanych przewodników krajoznawczych.

Do „niezorganizowanych” prekursorów ruchu turystycznego należy z pewnością zaliczyć Wiktora Kulerskiego – założyciela i wydawcy „Gazety Grudziądzkiej”. Był on autorem pierwszego w języku polskim przewodnika turystycznego po Sopocie. Doceniał jako jeden z nielicznych działaczy narodowych na ziemiach zaboru pruskiego, rolę krajoznawstwa w budzeniu świadomości narodowej Polaków. W dorobku wydawniczym Wiktora Kulerskiego znajduje się m. in. przewodnik „Grudziądz” autorstwa Ignacego Żnińskiego (Grudziądz 1913).

Jest to pierwszy przewodnik turystyczny w języku polskim w dziejach Grudziądza. Idea opracowania tego przewodnika zrodziła się w kręgu działaczy Towarzystwa Przemysłowców Polskich, najstarszej polskiej organizacji na terenie Grudziądza. Przewodnik przypominał polskie tradycje Grudziądza i jego zabytków, powiązanie tych zabytków z nazwiskami polskich królów i starostów. Obalał też kłamstwa zawarte w niemieckim przewodniku „Führer durch Graudenz” z 1912 r., pióra P. Fischera, podkreślające „odwieczną niemiecność” miasta.

Do listy prekursorów krajoznawstwa należy dopisać również Rajmunda Bergiela, nauczyciela, dziennikarza, poety, członka Związku Promienistych i Związku Strzeleckiego. Przebywał w Grudziądzu w 1920 r. i związany był z Wydziałem Kulturalno-Oświatowym Frontu Pomorskiego a następnie Dowództwem Okręgu Generalnego „Pomorze”. Utrwalił w wierszu Panoramę Grudziądza widzianą z Góry Zamkowej. Pisał o historii miasta, jego zabytkach.

Listę prekursorów krajoznawstwa uzupełnia Albin Nowicki, nauczyciel, redaktor. W latach 1921-1925 organizował wycieczki krajoznawcze po Polsce dla nauczycieli pomorskich. Do każdej z nich wydał drukiem opracowany przez siebie przewodnik.

Z chwilą powołania, w dniu 19 listopada 1922 r. oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego turystyka i krajoznawstwo zostały objęte programem jego działalności. Od

chwili jego założenia prowadził żywą działalność. W nurt działalności PTK zostali wciągnięci dalsi działacze. Pod przewodnictwem prezesa – ks. dr. ppłk. Władysława Łęgi działali: Dominik Binder – oficer zawodowy, w zarządzie PTK był kierownikiem Sekcji Wydawniczej; Jan Binnek, nauczyciel, współautor publikacji „Kościoły i klasztory Grudziądzkie (Grudziądz 1928)”; Józef Błachnio, muzealnik, etnograf, popularyzator dziejów Grudziądza, współautor przewodników o Grudziądzu, broszur i notatek o tematyce krajoznawczej w prasie lokalnej; Stanisław Bochnig, nauczyciel, fotografik, członek Towarzystwa Fotograficznego „Słońce”, autor przewodników; Henryk Gąsiorowski, nauczyciel, oficer zawodowy, fotografik, jeden z inicjatorów wydania grudziądzkiego numeru „Ziemi”: Bolesław Hesse, ksiądz, filomata, członek Spółki Budowlanej „Bazar”; Julian Łukaszewicz ksiądz, literat, współautor przewodników; Konstanty Ossowski, nauczyciel, autor licznych odczytów, notatek prasowych z dziedziny krajoznawstwa i wielu innych.

Działalność PTK a później także powstałego w 1953 r. Polskiego Towarzystwa Turystyczno –Krajoznawczego została przedstawiona w kolejnych tomach „Rocznika Grudziądzkiego”. Dziś warto się zastanowić, co z minionych lat działań pozostało w pamięci w obecnym oddziale PTTK i w jego kołach i klubach. Imię pierwszego prezesa PTK – Władysława Łęgi nosi dziś Oddział. Także najstarsze koła i kluby noszą imiona działaczy PTTK: Koło nr 1 Terenowo-Krajoznawcze nosi imię mjr. Henryka Gąsiorowskiego. Koło przewodników zmienione dziś w klub nosi imię inicjatora ruchu przewodnickiego – Józefa Błachnio. Nieistniejące koło nr 46 „Krajoznawcze”, połączone z kołem nr 1 nosiło imię Ignacego Żnińskiego.

Także miasto pamiętało o tych, których celem działania było związać miejscową ludność z ziemią ojczystą, wychowywać w duchu społecznym i narodowym. Biblioteka Miejska nosi imię Wiktora Kulerskiego. Tam też tablica pamiątkowa wspomina dawnego jego kustosa – Władysława Łęgę. Imię Władysława Łęgi nosi także Muzeum. Mają swoje ulice Henryk Gąsiorowski, Władysław Łęga, Wiktor Kulerski. Czy to dużo?

A co z PTK pozostało u spadkobiercy – PTTK?

PTK było organizacją nieliczną, działało w niej 5 kół. PTTK w latach największego rozwoju miało koła prawie w każdym przedsiębiorstwie i każdej szkole. Najmłodsze koło nosi numer 88. Lata 70. i 80. XX w. minęły bezpowrotnie. Dziś liczba kół powraca „do źródła”. Pozostało ich - 10 najaktywniejszych.

Z pozostałych form działalności PTK: - powstaje coraz więcej przewodników turystycznych a nawet mini przewodników obejmujących poszczególne rodzaje obiektów turystycznych. Jest to wynik prężnie rozwijającego się Klubu Przewodników Turystycznych i Pilotów Wycieczek, Koło PTTK nr 51. Przewodnicy organizują i obsługują liczne wycieczki dla mieszkańców miasta. Także popularne stały się od kilku lat tzw. „Wycieczki przełomowe”, oraz listopadowe wycieczki do Warszawy, gdzie w jednym z kościołów znajduje się tablica upamiętniająca ks. dr. Władysława Łęgę.

Od wielu lat prowadzone jest współzawodnictwo w turystyce pieszej dla szkół, w ramach „Pucharu Komisji Turystyki Pieszej”.

Udział w nim biorą również Szkolne Koła Krajoznawczo-Turystyczne nie koniecznie związane z PTTK. W 2011 r. brało w nich udział ponad 1800 uczestników. Imprezy prowadzone są przez Koło Wojskowe OSeSeK przy Klubie Centrum Szkolenia Logistyki.

Aktywnie działają instruktorzy krajoznawstwa. To z Grudziądza kierowana jest działalność Kujawsko-Pomorskiego Kolegium Instruktorów Krajoznawstwa i organizowane od kilku lat tzw. WZAK-i – Wojewódzkie Zloty Aktywnych Krajoznawców.

Jednym z najaktywniejszych klubów kolarskich w województwie jest KTK „Kalinka”, której ogólnopolskie „Jesienie kolarskie” znane i oczekiwane są w północnej Polsce.

Znane w Polsce są również imprezy „Na orientację” organizowane przez Klub Imprez na Orientację „Ekoton”.

Najstarsze koło Terenowo- Krajoznawcze wyspecjalizowało się w organizowaniu co-miesięcznych pogadankach i licznych wycieczkach w okolicie Grudziądza.

Ze szkolnych kół PTTK pozostały 4:

- koło nr 54, SKKT „Meteor” SP nr 3,
- Koło 57, Międzyszkolne Koło Turystyczne „Zawrat” przy Zespole Szkół Budowlanych i Plastycznych,
- koło nr 71, SKKT przy SP nr 5.
- koło nr 83, SKKT przy Specjalnym Ośrodku Szkolno Wychowawczym nr 2.

Bardzo prężnie działa i widoczne jest na terenie miasta i województwa najmłodsze koło, nr 88 „Patyczaki” Nordic Walking Club.

Wszystkie koła i kluby zorganizowały w 2011 r. 58 imprez dla 3545 uczestników.

Dużo się w przeciągu 100 lat zmieniło, ale dzieło naszych poprzedników z lat 1913 i 1922 jest kontynuowane.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.